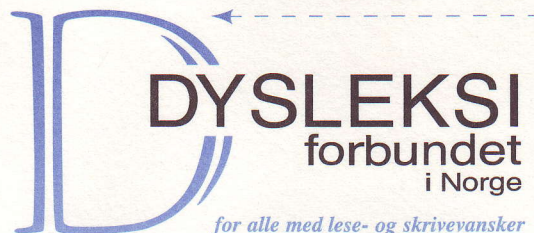

Til postmottak@kd.dep.no

Oslo 2009-11-23

Hørings svar NOU 2009: 18 Rett til læring

Viser til høringsbrev fra kunnskapsdepartementet datert 22.7.2009 vedrørende innstilling fra Midtlyngutvalget

Dysleksiforbundet er en landsomfattende interesseorganisasjon for mennesker med lese- og skrivevansker og pårørende til dyslektikere. Vi støtter Midtlyngutvalgets virkelighetsbeskrivelse når de hevder at opp til 25 % av elevene har behov for ekstra tilrettelegging. Utvalget har levert en omfattende innstilling. Vi savner en gjennomgang av hvert enkelt vanskeområde, der barrierene for å få til god opplæring beskrives og der tiltak som fjerner barrierene foreslås. Rapporten blir i altfor stor grad en gjennomgang av den generelle pedagogikken og ikke en gjennomgang av det spesialpedagogiske området, slik det kunne forventes ut fra arbeidsgruppens mandat.

Vi finner det oppsiktsvekkende at en så stor gruppe som dyslektikere er behandlet slik at vi føler oss marginaliserte. Det er behov for en egen handlingsplan for arbeidet med å tilpasse opplæring for elever med lese- og skrivevansker. Et eksempel på konkrete strakstiltak er klargjøring av retningslinjene for å tilpasse prøver og eksamener og å gjøre pensum tilgjengelig. Et annet strakstiltak er at fagmiljøene på området, sammen med brukerorganisasjonene, får i oppgave av Kunnskapsdepartementet å legge fram forskningsbaserte og erfaringsbaserte tiltaks pakker som kan brukes på de ulike skolenivåene. Bedre tilgang på allerede eksisterende kunnskap vil lette skolenes arbeid og det viktigste, det vil gi elevene hurtigere og bedre hjelp.

- Det er av avgjørende betydning at elevenes lese- og skriveferdighet blir kartlagt innen fylte 8 år, og at det i tillegg etableres et kvantitativt system med målbarhet av mangelfullt læringsutbytte av lese- og skriveopplæringen.
- I fortsettelsen må det ligge absolutte krav til innsats slik at vi kvalitetssikrer at kravet til grunnleggende lese- og skriveopplæring blir oppnådd i tilfredsstillende grad. Det å kunne lese er en grunnleggende ferdighet for alt annet læringsarbeid.

En NOU skal gjerne bevege seg på et generelt nivå. Midtlyngutvalget foreslår grunnleggende strukturer endret, før konkrete og kvalitetssikrede systemer i den grunnleggende opplæringen er utformet og kvalitetssikret. Tiltakene kommer i feil rekkefølge og dette vil ramme elever med dysleksi.

Hjelp vi tilhører en høyfrekvent vanskegruppe!

Midtlyngutvalget foreslår at kommunene skal ha kompetanse på høyfrekvente grupper og Statped på lavfrekvente. Hvis dette forslaget går igjennom vil det slå svært uheldig ut for dysleksigruppen. Dysleksi er en høyfrekvent vanske, men personer med dysleksi er ulike. Noen har omfattende og store vansker, i

den andre enden av skalaen finner vi dyslektikere med relativt lette vansker. Hver elev må få tilpasset opplæring i forhold til det vanskegraden den enkelte har. I en rekke tilfeller vil det være behov for å innhente støtte fra Statped eller lignende spesialisttjenester.

Skivebom å satse mer på generelle tiltak for å avhjelpe spesielle problemer Sats på kvalitetssikring av lese- og skriveopplæringen

Midtlyngutvalget fokuserer på nødvendigheten av tidlig innsats. Dysleksiforbundet er helt enig. Midtlyngutvalget viser til at Regjeringen har innført styrking på 1.-4. trinn. Et av regjeringens mål med denne satsingen er bedre leseopplæring for alle elever. I Dysleksiforbundet er vi skeptiske til om regjeringens satsing kommer til å få god effekt for elever med dysleksi. Vi tror ikke at begynneropplæringen for dyslektikere blir vesentlig forbedret før det lages handlingsplaner for lese- og skriveopplæring med utgangspunkt i metodikk for gruppen med lese- og skrivevansker. God lese- og skriveopplæring for elever i risikogruppen vil være god undervisning for alle elever. Det motsatte er ikke tilfelle.

Midtlyngutvalget griper ikke fatt i de store systemutfordringene

Midtlyngutvalget foreslår sterkere statlig styring. Dysleksiforbundet tror ikke at forslag om å innføre lærbok for alle elever, plikt for skolen til å rapportere om læringsutbytte etc. vil føre til store endringer. Hvorfor skal kommunene/skolene overholde slike plikter når de systematisk bryter opplæringsloven pr i dag? Etter vårt skjønn er det behov for en gjennomgang av hvor effektivt staten styrer utdanningsområdet gjennom lovverket. Må vi ha øremerkede midler? Trenger fylkesmannen nye incentiver/sanksjoner for å fylle tilsynsrollen sin? Skal fylkesmannen også drive tilsyn på kvalitet. Hvis ja, hva skal være grunnlaget for kvalitativt tilsyn?

Midtlyngutvalget ser med bekymring på at økt statlig styring kan gå på bekostning av det kommunale selvstyre. Norge har ratifisert barnekonvensjonen. Etter Dysleksiforbundets syn er det åpenbart at barns rettigheter til utdanning må veie tyngre enn kommunenes behov for selvstyre.

Kommentar til forslaget om at retten til spesialundervisning i § 5-1 erstattes av en rett til ekstra tilrettelegging i opplæringen.

Dysleksiforbundet mener at den foreslåtte endringen er med på å usynliggjøre at noen elever har spesielle behov. Spesialundervisning i seg selv er ikke stigmatiserende, god spesialundervisning vil være positiv forskjellsbehandling.

Midtlyngutvalget viser til flere undersøkelser som konkluderer med at spesialundervisning har dårlig effekt. Etter Dysleksiforbundets skjønn er dette en feilslutning. Den forskningen det vises til refererer til undervisning som er organisert på en måte som bryter med forutsetningene for å få til god spesialundervisning. Vi vil slutte oss til særmerknad fra utvalgsmedlemmet Bente Hagtvet: *"Nyere forskning dokumenterer stadig oftere at særskilte og intensiverte innsatser gir positiv effekt på opplæring av individer med særskilt behov, forutsatt at den utføres av kompetente yrkesutøvere. Dette er trenden enten opplæringen organisatorisk skjer innenfor eller utenfor fellesskapet. Kompetansen er avgjørende. Men i NOUens faktadel trekker man først og fremst fram forskning som dokumenterer svake effekter av spesialundervisning, og særlig hentes forskning fra adferdsfeltet der resultatene ofte er svakere enn for andre grupper. Dette etterlater (feilaktig?) det hovedinntrykket i leseren at spesialundervisning generelt er lite å satse på."* (NOU 18 s. 235)

Forslag om at vedtak om spesialundervisning skal kunne fattes uten sakkyndig vurdering fra PPT

Dysleksiforbundet går imot dette forslaget. Vi mener elever ved skoler med liten kompetanse på lese- og skrivevansker vil tape på den foreslåtte endringen i regelverket. Som Midtlyngutvalget selv påpeker det er fortsatt stor mangel på kompetanse om lese- og skrivevansker på mange skoler. Når vi vet at kunnskapsnivået jevnt over er for lavt ute i skolene mht hvilke tiltak som kan settes inn for elever med lese- og skrivevansker, mener Dysleksiforbundet at det er uansvarlig å legge utredningsoppgaver til skolene. Dysleksiforbundet ønsker å understreke at fortsatt er det slik at nesten alle de henvendelsene vi får dreier seg om mangel på tiltak fra skolens side.

Vi støtter selvsagt utvalgets mål om tidlig innsats og at det ikke skal måtte være nødvendig å vente på en utredning før skolen gir elever som trenger det ekstra støtte. Det er imidlertid ikke noe i dagens lovverk som hindrer at skolen fatter et midlertidig vedtak og setter inn tiltak forut for, og i påvente av, en utredning.

Dimensjonering av det spesialpedagogiske støttesystemet Robuste fagmiljøer

Dysleksiforbundet går imot forslaget om å slanke Statped. Det er ikke utredet godt nok hva som blir konsekvensene av å legge ned SLV sentrene. Midtlyngutvalget har heller ikke vurdert hvordan Statped skal dimensjoneres for å være tilgjengelig for elever med store og omfattende vansker fra de høyfrekvente vanskegruppene dysleksi og spesifikke språkvansker.

Det er enighet om at det er stor mangel i skolen på fagkompetanse på opplæring av elever med lese- og skrivevansker. Da virker det nærmest selvmotsigende å smøre den begrensede kompetansen som finnes tynt utover. For å vedlikeholde og utvikle kompetanse trengs det fagmiljøer av en viss størrelse. Vi trenger robuste fagmiljøer i Statpedsystemet på området dysleksi og spesifikke språkvansker. Kompetansesentrene er etter vår mening de viktigste aktørene til å gi råd om hvordan teori kan omsettes i praksis.

Vi støtter Midtlyngutvalget fullt ut på at PP-tjenesten må få styrket sin kompetanse på de høyfrekvente vanskene. Pr i dag sier et stort antall lærere at de rådene de får fra PPT er for generelle og har ingen eller liten bruksverdi. Det rammer dyslektikere. Hva skal til for at PPT skal bli et godt verktøy i den spesialpedagogiske tiltakskjeden? Vi kan ikke se at den nødvendige oppgraderingen av PP-tjenesten er godt nok utredet.

Tidlig innsats

Dysleksiforbundet støtter Midtlyngutvalget i fokuset på tidlig innsats og forebygging av vansker. Ni av 10 barn med språkvansker har også dysleksi. Tidlige språkkartlegginger kan være et godt utgangspunkt for å sette inn tiltak i barnehagen. Som utvalget også påpeker er det nødvendig å samle og utvikle gode verktøy som kan brukes som grunnlag for arbeidet i barnehagen. Vi støtter utvalgets forslag med unntak av forslaget om å innføre læringsboka.

Dysleksiforbundet ønsker å understreke at tidlig innsats er viktig på alle nivåer. Enten det avdekkes at en elev har dysleksi i 2. Klasse på videregående eller 2. Klasse i barneskolen så må skolen ha tilgang til en verktøykasse som gjør tidlig innsats mulig.

Mangler og feil i innstillingen på området lese- og skrivevansker

Lesesenteret er ikke nevnt som en del av Statped systemet. Hvis Lesesenteret ikke lenger skal være en del av Statped, forsvinner senterets forpliktelser i forhold til dysleksi. Hvis det skjer vil det bety en sterk reduksjon i tilbudet til enkeltelever. I tillegg vil ikke senteret lenger ha forpliktelser knyttet til å utvikle tiltak som kan brukes på skolenivå. Lesesenterets rolle må klargjøres i oppfølgingen av Midtlyngutvalgets arbeid.

Midtlyngutvalget nevner det nye skrivesenteret i Trondheim som et kompetansesenter som har ansvar også for elever med særskilte behov. Dysleksiforbundet vil i den forbindelse gjøre oppmerksom på at skrivesenteret ikke har noe i sitt mandat om fokus på skriveopplæring også for elever med særskilt behov.

Elever med minoritetsbakgrunn

Denne elevgruppen nevnes ikke selv om vi vet at en stor andel av gruppen sliter med funksjonell lesing. Det er grunn til å anta at Minoritetsspråklige i årene framover vil få økt behov for spesialpedagogisk støtte. Det er lagt fram forslag om å innføre krav til norskprøve og samfunnsfagsprøve for å få norsk statsborgerskap.

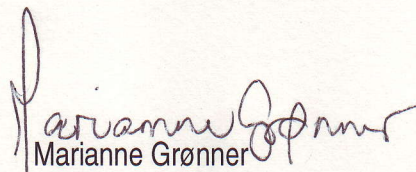
Det er grunn til å tro at god opplæring for elever med dysleksi og/eller språkvansker, der det er fokus på multisensorisk innlæring og begrepsinnlæring, også vil være god opplæring for minoritetsspråklige med behov for ekstra støtte.

Likhet contra likeverd

Midtlyngutvalget legger etter vårt skjønn for stor vekt på likhetsidealet. De ønsker bedre tilpasset opplæring slik at langt flere kan inkluderes i opplæringen sammen med elever uten vansker. Dysleksiforbundet har samme mål. Vi tror imidlertid at det ikke er mulig å skape en mer inkluderende skole uten å ta utgangspunkt i de problemene den enkelte vanskegruppe står overfor. Målet er ikke likhet, men å få fram et differensiert opplæringstilbud slik at skolen gjennom sin praksis viser at alle elever har samme verdi.

Med hilsen

Sign.
Elenor W. Holter
Forbundsleder

Marianne Grønner
Generalsekretær